

Kleine monumenten (27)

Geveltekens met symboliek op Twentse boerenhuizen

Leo Nijkamp

Het oude Twentse boerenhuis wordt meestal door een houten gevelteken met zinnebeeldige figuren bekroond. Een enkele keer bestaat het uit twee van elkaar afgekeerde paardekoppen op kruislings verlengde windveren. Zij zouden huis en have tegen onheil beschermen. Zonnerad (warmte en wasdom) en levensboom (kracht en vruchtbaarheid) zijn vaker afgebeeld. Zij werden als heilbrengend beschouwd.

Hetzelfde gold voor de christelijke tekens zoals kruis, kelk en hostie, maar ook de tekens van geloof, hoop en liefde, die in katholieke streken zoals noord-oost Twente overheersen. Zij zijn, uitgezaagd in een rechtop staande plank van ruim een meter hoog en zo'n twintig centimeter breed, bevestigd aan de houten gevelbekleding.

Het ontbreken van kruisen op boerderijen in het aangrenzende Munsterland is opvallend. Een Duitse historicus heeft eens de gedachte geopperd dat in Twente het plaatsen van dergelijke geveltekens in de 17^e eeuw is ontstaan, toen daar het openlijk belijden van de katholieke eredienst was verboden. Duitse priesters kwamen vaak heimelijk – soms als marskramer vermoed – de grens over om gelovigen te bezoeken. Aan het kruis op de boerenhuizen konden zij zien waar zij geloofsgenoten konden verwachten.

Wie zich in dit onderwerp wil verdiepen, wordt verwezen naar het boek *Gevel- en stiepeltekens in Oost-Nederland* van J. en E. Jans, Enschede, Van der Loeff 1974.

paardekoppen

kruis en kelk

levensboom

zonnerad